

לימוד להושענא ובא - חב"א א'

תפילת הגשם

"על ידי הגשם שמביא מים לעולם, כל הצמחים, בעלי החיים ובני האדם מתקיימים, ועל כן ראוי להודות עליו לה', ולהתפלל לפניו שיווריד לנו גשמי ברכה. וזהו שתקנו חכמים בנוסח תפילת עמידה, שבמשך ימות החורף, נזכיר בברכה השנייה, את שבחו של מקום שהוא "משיב הרוח ומוריד הגשם,"

ובברכה התשיעית, נבקש ממנו יתברך שיווריד לנו טל ומטר לברכה.

מנהג יוצאי ספרד וחלק מיוצאי אשכנז, לומר את תפילת הגשם לפני תפילת מוסף. ומנהג רוב יוצאי אשכנז, לומר את תפילת הגשם בתוך חזרת הש"ץ של תפילת מוסף, יחד עם הזכרת הגשם. ולמנהג זה, הגבאי צריך להכריז בקול לפני תפילת הלחש - "משיב הרוח ומוריד הגשם", ומכוח הכרזה זו, למרות שעדיין לא אמרו את תפילה הגשם, הקהל צריך להזכיר את הגשם בתפילת הלחש של מוסף.

לכאורה כבר בתפילת ערבית של מוצאי החג צריך להתחיל לבקש על הגשמים, אלא שדאגו חכמים לעולי הרגל שבאו מרחוק, ולכן דחו את בקשת הגשמים בחמישה עשר יום, לליל שביעי בחודש מרחשוון. כדי שאחרון עולי הרגל, שבא מנהר פרת, יספיק לחזור לביתו בלא שירד עליו גשם בדרכו.

(שו"ע קיז, א). ואף היום אנו ממשיכים במנהג היקר הזה שמזכיר את ימי בית המקדש.

שאלות מנחות:

- מדוע אנו מייחדים ברכה מיוחדת לגשם?
- ממה יכול לנבוע ההבדל במיקום תפילת הגשם?

השוכח להזכיר גשמים במוסף ובתפילות שלאחר מכן, כיוון שאמר 'מוריד הטל' אינו צריך לחזור. ואם לאחר שביצע ליל שביעי במרחשוון ישכח לבקש גשמים, עליו להשלים את הבקשה בברכת 'שומע תפילה'. ואם שכח, יחזור לברכת השנים, ואם סיים את תפילתו, עליו לחזור ולהתפלל (עיין פניני הלכה תפילה יח, ד-ה).

נמשלה התורה למים, "מה מים - חיים לעולם, כך דברי תורה - חיים לעולם" (ספרי עקב מ"ח).

שהמים נותנים חיים לגוף, והתורה נותנת חיים לנשמה. ולכן ראוי בתפילת הגשם לכוון גם על המים הרוחניים, שנזכה שהשנה הבאה עלינו לטובה תהיה ברוכה בתורה.

גם בחוץ לארץ שמקיימים שני ימים טובים של גלויות, מתחילים להזכיר גשמים ב'שמיני עצרת', וביום השני שנקרא 'שמחת תורה' משלימים את התורה.

שאלות מנחות:

- האם המשל בין המים לתורה מתאים לכל המקרים? אם לא - מתי?
- אילו תכונות נוספות של מים אתם מכירים?
- למרחיבים: פתחו את ברכות התורה, והשוו אותן לתפילת הגשם.